

D Ü Ş Ü N C E

Yıllık

köklerden
geleceğe

felsefe
doktoru

yüksüz
hamal

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 21.05.1936
Sayfa : 6

Gönende herkes türkçe konuşacak

Gönen (Hususi) — Gönende türkçe-
den başka dil ile konuşulması Gönen be-
lediyesinin kararıle yasak edilmiştir. Çer-
kesçe, gürcüce, arnavudca, pomakça gibi
yabancı dillerle konuşanların cezalandı-
rılacakları tellâlla halka ilân edilmiştir.
Çarşıda, pazarda, kahvehanelerde ya-
bancı dil ile konuşanlar Gönen belediye-
sinin tam yerinde verdiği bu karar üzerine
bundan böyle türkçe konuşacaklardır.
Gönen halkı bu karardan çok memnun
olmuştur.

diaspora

"çerkes gençliğine
çerkes ahlakı"

Aralık
2 0 2 1

22.
Sayı

Çok Kültürlü Felsefe Doktoru: Şaban Teoman Duralı

Gerige Talha

Hayatı

Babasının anne tarafı Çerkes, baba tarafı Türkmen ve annesi Alman olan Şaban Teoman Duralı, çok kültürlü bir ailenin ferdi olarak 1947 yılında dünyaya geldi. Bu çok kültürlü yapı olumlu gözükse de berabere getirdiği genetik yapı, Duralı'nın çocukluğu boyunca işkence olacaktı. Kendisine "Gavur!" diye bağırıldığını ifade eden Duralı, "başının en büyük derdi" olarak tanımladığı sarı saçlarını siyahlaştırmak için kafasını tarlaya dökülen kuruma sokacaktı.¹

Ortaokul ve liseyi TED Ankara Kolejinde tamamlayan Duralı, 1973 yılında İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümünden mezun oldu. Ardından Nermin Uygur'un teklifi üzerine 1975 yılında İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümünde asistan olarak göreve başladı. 1977 yılında biyoloji felsefesi hakkında yazdığı teziyle "Felsefe Doktoru" unvanı alan Duralı, 1978 yılında NATO bursu ile Paris'te biyoteknoloji seminerlerine katıldı. 1982 yılının Mayıs ayında yardımcı doçent ve Ekim ayında ise doçent oldu. 1985 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan Pennsylvania Devlet Üniversitesinde tamamladığı Kant'ın "A Priori Bilgi İstidadı" başlıklı çalışmasının ardından, 1988 yılında profesörlüğe yükseldi.

1992-1993 yıllarında Malezya Uluslararası İslam Üniversitesinde, 1994 ve 2003 yıllarında Viyana Üniversitesi Bilim Felsefesi Bölümünde, 1995-1997 ile 1999 yıllarında Kuala Lumpur'da Uluslararası İslam Medeniyeti ve Düşüncesi Enstitüsünde misafir öğretim üyesi olarak bulunan Duralı, 1996 yılında İstanbul Üniversitesi araştırma fonunun mali desteğiyle Orta Asya'da bulunan Türk cumhuriyetlerine araştırma gezisinde bulundu. Kırklareli Üniversitesinin Felsefe Bölümünü kuran Duralı, vefatından önce İstanbul Üniversitesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi ve İbn-i Haldun Üniversitesinin Felsefe Bölümünde dersler vermekteydi.

Her ne kadar Duralı'nın klasik Türkçenin yanında İngilizce, Almanca, Fransızca, Latince, Yunanca, İspanyolca, İtalyanca, Felemenkçe ve Dancayı bildiği aktarılsa da, Duralı 2012 yılında "Gerçek Hayat" dergisine verdiği röportajda şöyle demektedir:

*"Benim dil kabiliyetim yok, onlar şişirilen şeyler. Tek bildiğim dil Türkçe. Çünkü denetimsiz yazıp çizibildiğim Türkçedir. Onun için diğerlerini saymıyorum, bir efsane, ben uydurmadım, benim gıyabımda birileri söylemiş. Ben küçük yaşlardan beri farklı dilleri işitmek istemişimdir. Belki o yaşlardan kalma bir merak olabilir. Bu tam olarak da açıklanmaz aslında. Kitaplarla çevrili olan çocuk kültüre, okumaya, yazmaya eğilim gösterir."*²

Duralı'nın Hayatına Yön Veren Olgı: Çerkeslik

Duralı GZT ile yaptığı röportajda anne ve babasının, çocukluğunda kendisini Sakarya'nın bir Çerkes köyü olan Kırkpınar Köyüne bıraktıklarını söylemektedir. Çerkeslerin tertip, düzen ve titizliklerine hayran kaldığını ifade eden Duralı, ailesinin kendisini köye bıraktıktan sonra gönül rahatlığıyla Ankara veya İstanbul'a döndüklerini ifade etmektedir.

Ayrıca Çerkes toplumunda kadına çok saygı duyulduğunu ifade eden Duralı, bu özelliklerin babasında da olduğunu ve kendisine geçtiğini ifade etmektedir.

Her toplum kültür çevresi oluşturmasına karşın, her kültür çevresi medeniyetleşmiş değildir. Her medeniyet de felsefeleşmemiştir. Türklük, medenileşmiş bir kültür olmakla birlikte, Türk kültürünün içinde bulunduğu İşlam medeniyeti de felsefeleşmiştir. Duralı'ya göre, 1500'lerin başında kendini daha hakim konuma getiren ve felsefe sistemi daha ağır basan İşlam medeniyeti, 1600'lerde gerilemeye başlamış ve "1700'lerin ortalarından itibaren git gide dünyanın medeniyet gündeminin dışına itilmiştir."³ Duralı, bastığı zemin ayağının altından çekilen Türk kültürünün iki tane ikileme karşı karşıya kaldığını söylemektedir: "Ya büyük bir zahmete katlanarak bağrından çıkıp içerisinde serpildiği geçmişte kalan klasik İşlam medeniyetinin arta bıraktığı birtakım maddi ile manevi malzemelerden yararlanmak suretiyle medeniyete götürebilecek yeni bir kültür örneğini inşaya girecek

ya da bütün insanlığa hakim olmaya yüz tutan  ağdaş medeniyetin "d men suyu"na kapılacaktır."⁴ Osmanlı İmparatorluğu son dönemlerinde ve Türkiye Cumhuriyeti ise başından itibaren ikinci yolu seçmiştir. Duralı, seçilen ikinci yolun fikirce yapıcılığı/yaratıcılığı gerektirmeyen, zahmetsiz ve rahat bir tercihe olduğunu öne sürmektedir.⁵

Duralı, Türk-Müslüman kültürünün düzene sokulması için "Felsefe-Bilim Akademisi"nin kurulmasını önererek, bu kurumun kültürün Genelkurmay Başkanlığı olması gerektiğini ifade etmektedir.⁶ Yabancılar, Duralı'nın bahsettiği kurumu Avrupa'da 1600'lerde gerçekleştirmişlerdir. Bu  neri, Duralı'nın felsefeye verdiği önemi açıkça ortaya koymaktadır. Kültür ve felsefe arasında doğrusal bir ilişki vardır. Kültürün temel mihenginin dil olduğunu düşünürsek, Türkçenin karman  orman hale gelmesi, doğrudan kültürü ve felsefeyi olumsuz etkilemiştir. Türkçede kullanılan terimler yabancı dillerden direkt alınmakta ve bağlamı dışında "sorumsuzca" kullanılmaktadır. Bu kargaşa sarhoşlara bile mal edilemeyecek derecede fecaat arz etmektedir.⁷ Duralı, dilin bu hale gelmesinin temel sebebi olarak da Harf Devrimini görmektedir. Duralı'ya göre içinden çıkılan medeniyet camiasının reddedilmesi, Türk kültürünü açıkta bırakmıştır.

6 Aralık 2012 tarihinde vefat eden şaban Teoman Duralı'ya Allah'tan rahmet diliyorum.

Son Notlar:

¹Bayraktar, N. (2020), "Türkoğlu Türküm Ben", <https://www.sabah.com.tr/pazar/2020/02/02/turkoglu-turkum-ben>, Erişim Tarihi: 22.02.2020.

²Uslu, İ. (2012), "Medeniyetler ittifakı, emperyalizmin yeni adıdır", Gerçek Hayat, 30 Ocak - 5 şubat, <https://www.teomandurali.com.tr/wp-content/uploads/2017/11/Medeniyetler-Ittifaki-Emperyalizmin-Yeni-Adidir-Gercek-Hayat.pdf>.

³Duralı, T. (2017), " dev Esaslı Ahlak", <https://www.teomandurali.com.tr/wp-content/uploads/2017/03/Odev-Esasli-Ahlak.pdf>, Erişim Tarihi: 21.03.2017.

⁴Duralı, T. (2017), " dev Esaslı Ahlak", <https://www.teomandurali.com.tr/wp-content/uploads/2017/03/Odev-Esasli-Ahlak.pdf>, Erişim Tarihi: 21.03.2017.

⁵Duralı, T. (2017), " dev Esaslı Ahlak", <https://www.teomandurali.com.tr/wp-content/uploads/2017/03/Odev-Esasli-Ahlak.pdf>, Erişim Tarihi: 21.03.2017.

⁶Uslu, İ. (2012), "Medeniyetler ittifakı, emperyalizmin yeni adıdır", Gerçek Hayat, 30 Ocak - 5 şubat, <https://www.teomandurali.com.tr/wp-content/uploads/2017/11/Medeniyetler-Ittifaki-Emperyalizmin-Yeni-Adidir-Gercek-Hayat.pdf>.

Çerkes Toplumunu Yeniden Kendi Değerleri ile Yorumlamak

Dr. Nezer Hamit Yüksel

Bu çalışma Çerkeslerdeki toplumsal tabakalaşma içerisinde sadece Pşı ve Yoerklerin toplumsal işlevleri ile bu işlevleri yerine getirirken sergiledikleri davranış kodlarının atasözlerine yansımaya yoğunlaşmaktadır. Bunun yanı sıra atasözlerinden hareketle günümüz Çerkes gençliğine “Çerkes Ahlakı” örneklikleri sağlama imkanlarını, onlara rol model oluşturmada Çerkes tarihinden günümüze ulaşan tarihi şahsiyetlerin hangi değerler aurasında yeşerip büyüdüklerine de tarihsel süreç izleğinde ışık tutacaktır.

Çalışmamızda ele alacağımız Çerkes Toplumsal Yaşamı'ndaki iş bölümü içerisinde Pşı ve Yoerkleri öncelememizin asıl nedeni onların hala günümüz Çerkes Toplumunda “ontolojik” yada “nostaljik”de olsa informal bir biçimde halen yer alıyor olmasıdır. Çalışmada amaç onların günümüzdeki uzantılarını belirlemek ve bireyler arası mensubiyet kaynaklı heyecanlara yol açmak olmayıp adı geçen Çerkes Toplumsal Yaşamı'ndaki iş bölümü içerisinde her sosyal statü ve katmanın varolan kendine has davranış normlarının değer odaklı günümüz Çerkes toplumunda rol model olmasını sağlamada Yoerklerin hasletlerinden yararlanma çabasına katkı sunmaktır.

Her toplumun değerlerini üreten kültürel zenginliklerin yanı sıra o kültürel zenginliğin içerisinde boy veren toplumsal tabakalaşmadan doğan katmanlara has değer kaynaklı davranış normları da vardır. Çerkeslerde kasta yaslanan feodal toplumsal tabakalaşma varolmuştur. Çerkeslerdeki toplumsal tabakalaşma Batı'daki gibi feodal temelli hiyerarşik yapıdan kaynaklı ezen ve ezilenin olduğu ve tabakalar arası sömürü ve çatışmaların yoğun yaşandığı bir görünümde değildi. Çerkeslerdeki toplumsal tabakalar arasında sömürü ve zulme meyilli salt bir hiyerarşi değil, taraflar arasında hak ve adaleti tesis eden, halkın refahı, yaşanılan bölgenin imarı, korunması ve savunulmasını, sağlıklı gelecek nesil idamesini amaçlayan nitelikteydi. Bir yanda tabakalar arası iş bölümü ve konsensüs mevcut iken, diğer yanda da yasama yürütme ve yargının birbirinden bağımsız işlediği bir yapı mevcuttu.¹

Çerkeslerdeki Хасэшхуэ (Büyük Xase) üç ayrı (Ләнэ) konseye (her biri bir masa etrafında kümelenen) seçilen bireylerden oluşmaktaydı. Konseylerin oluşturulmasında kendine özgü bir yöntem izlenmekteydi. Şöyleki; yürütme (Пщыхэм)Pşılar arasından seçilen (Пщымяпщ)Pşıların Pşısı-Pşımyapş tarafından icra edilirken, Адыгэ хабзэ² (Adıge Xabze) yasama aygıtı olarak halkın belleğinde ve yüreğinde yer almaktaydı ve onun yazılı olmayan yaptırımları herkesi bağlamaktaydı.³ Yargının bir yanı хейящ э-lerce (heiyace) yürütülürken diğer yandan da джэгуакыэ-lerin (halk öncüleri/bilginleri/ozanları) caydırıcı özellikleri dolayısıyla ta önceden kusrun, suçun yada olumsuz fiilin işlenmesinin önüne geçebilmekteydi.⁴ Dolayısıyla Çerkeslerde yargı sadece suç unsuru fiil vuku bulduktan sonra başlayıp işleyen bir süreç değildi. Günümüzdeki tabirle “mahalle baskısı” ötesinde caydırıcı yönü olan Çerkeslerdeki toplumsal tabakalaşmadan doğan bir yapı söz konusuydu. Bu yapıyı oluşturan bireylerin her biri oransal seçimin ötesinde halkın %100'lük bir onayıyla seçilmekteydi.

İlkin Pşılar arasından Pşımyapş seçilirdi. Seçilen Pşımyapş, Yoerkler konseyinin onayına götürülür. Aday burada onaylandıktan sonra (Лъхукъуэл) Lıhyukol konseyinde onayına sunulurdu. Buradan da olur alındıktan sonra yargının yanı Heiyace konseyinde yüzde yüzlük onayın alınmasıyla Pşılar konseyinin seçtiği Pşımyapş meşruiyet kazanır ve görevine başlardı. Adı geçen her dört konseyin bütün üyeleride aynı şekilde seçilirdi. Yani her masa önce kendine yeni üyeyi seçer, sonra diğer iki konseyin onayına sunardı. Onların da onayını aldıktan sonra üye ilgili konseye kabul edilmiş olur ve görevini icra etmeye başlardı.⁵ Yoerkler konseyi, Lıhyukol konseyi ve Heiyace konseyince modern anlamdaki toplumsal guruplar arasında iş bölümüne ve bu iş bölümü sonrasında kurulan toplumsal düzene göre bir katmanlaşma şeklinde oluşturulduğu söylenebilir. Burada açıklanması gereken; konseye gelecek pşılar, hangi pşı ailelerinden gelecekse o önceden belirlenir ve pşılar konseyi öylelikle oluşturulurdu. Yoerklik; bireysel yiğitlik, dürüstlük, cesaret, kahramanlık ve üstün başarı gösteren kişilere verilen bir paye idi ve süresiz, babadan oğula geçen bir paye olmadığı gibi kalıcıda değildi. Yoerklik ünvanı verilen kişi onu koruma çabasında olmalıydı. Lıhykoller Pşımyapş pşıya karşı sorumlu, bağımsız kendi toprağını işleyen, gelirin belirli bir miktarını Pşımyapş pşıya veren, ihtiyaç duyulduğunda ülke savunmasında katılan özgür bireylerdi. Burada asıl önemli olan yargıyı oluşturan heiyaceler önemli bir yer tutmaktaydı. Zira yukarıda açıklanan üç konseyden gönderilen üyelerden oluşmaktaydı. Bunlar; pşı konseyinden 2, yoerk konseyinden 3, Lıhykoller masasından da 4 kişi gelerek toplam 9 kişiden oluşmaktaydı.⁶ Heiyacede temsil gücü ters orantılı idi. Dolayısıyla günümüzdeki modern demokrasinin; olmazsa olmazları olan yürütme, yasama ve yargının en bağımsız olduğu bir düzeni binlerce yıl öncesinde Çerkes toplumu kurmuştur denilebilir.

Çerkes tarihi, Pşı ve Yoerklerin tarihi yazılmadan ortaya konulamaz. Ancak Pşı ve Yoerkler son üç yüz yılda Çerkeslerin düşünsel dünyalarında sağlıklı yer tutmamıştır. Öyleki Çerkeslerin başlarından geçen tarihsel olayların Sovyetik yaklaşımla kronolojik sıraya konurken ilkin Pşı ve Yoerklerin Adıge/Çerkes halkının “utanç duyacağı” şekilde şiir, roman, atasözü ve oruoatelerde bolca yer verilmiştir.⁷ Bir taraftan; baskınlar, soykırım, savaşlar, zorla yerinden edilme, sürgün, kan, barut, acı, gözyaşı içeren Çerkes tarihinin içeriği boşaltılarak bütün bunların müsebbibi üzerinde yoğunlaşmıştır. Diğer taraftan zulme maruz kalan mağdur halkın mağduriyetinin ifşası değil de madun hale sokulması söz konusudur.

Zira Çerkesler Rus Çarına başkaldıran ve kendi aralarında birlik sağlayamayan “Feodal Prenslar- Pşların kontrolündeki küçük halklar” ve onların çaresizce direnişleri, “Osmanlının Çerkesya halkına cennet vaadiyle kendi topraklarına gitmelerine ikna etmesi”, “Rus Çarlığı tarafından Dağlı Halkların medeniyete ulaştırılması çabaları”,...⁸ şeklinde kaleme alınarak tarihsel gerçekliklerin saptırılarak trajikomik bir durum yaratılması yanında, yerel tarihçilerin de olaylara self oryantalist metotla ele alması vardır. Peki bu yaklaşım ne gibi sonuçlar doğurdu? Çerkeslere özgü sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve sosyal sermaye olarak birikimlerinin önce yok edilmesi, korku ve tehditle hafızalardan silinmesi, oruoate-sözlü tarih olarak da olsa toplananların çarpıtılmış vaziyette kaleme alınmasının zihinsel inşasını sağladı. Böylelikle Çerkes tarihine öykünen romanlarda Pşı ve Yoerklerin yeri ve önemi sosyalist toplum inşası gereği hep sınıfsal çatışmalara kurban edilegelmiştir.

Bunlar Pşı ve Yoerklerle ilgili mevcut tarihsel arka plandır. Gün geçtikçe tarihsel gerçekler gün yüzüne çıkacaktır. Çalışmamızın sınırları içerisinde bu kadarına yer verilmiştir.

Pşı ve Yoerklerin norm değerleri, onların davranış, yaşayış ve düşünceleri Çerkes atasözlerinde bariz olarak görülmektedir. Bu atasözleri sadece klasik Çerkesce metinler, yada cümleler olmayıp günümüzdeki yaşama ışık tutacak önemde haizdirler.

Çalışmamız sınırları içerisinde Yoerklerin en bariz özelliklerinin⁹ bir kaçına yer veriyoruz.

Уэркъ хашэркъым. Yoerkın bir topluluğa katılmasında, onlarla toplumsal ilişki kurmakta, iletişim geliştirmekte bir yol göstericiye ihtiyacı yoktur. Bu yaklaşım bireyin kendine özgüvenini bulmasında, sosyalleşmesinde kendini rahatça ifade etmesinde önemli bir faktördür. Sahne fobisinde düşün ortamında rahatlıkla yenebilmektedir.

Уэркъ хашцэ и щасэщ. Yoerk misafir sever ve misafirperverdir. Yoerkın misafir odası herkesin uğrayabileceği durumdadır. Günümüzde en çok duyulan eş, dost, arkadaş, akraba ve komşu ile görüşme onları misafir etme, onara misafir olma gibi hasletler çağımızın en büyük sorunu olan “yalnızlık” ve bencilliği yok edecek niteliktedir.

Уэркъ и хьэщцэр быдаплэ исщ. Yoerkın misafiri güvendedir. Bir kişinin canını, malını, ailesini, yakınlarını namusunu, haysiyetini teslim edebileceği bir arkadaş, komşusu yada yakını olması kadar kıymetli bir şeyi olamaz. İşte Yoerkde bu kıymete haizdir.

Уэркъыжъ лэщэ хуэфц. Yoerkın giyimi, kuşamı, donanımı (bilgi, beceri, beden ve ruh sağlığı) yanında en önemli genel-geçer, soyut ve somut silahlara sahiptir. Günümüz şehir yaşamı binbir türlü tehlikelerle doludur. Savunma sporlarını öğrenmek. Yasal savunma araç ve gereçlerini üzerinde taşımak, başkasının sana zarar vermesinden caydıracak nitelikte tüm bunları kullanma becerisine sahip olmak elzem bir durum arz etmektedir.

Уэркъ хьэщцэ хьуапсэркъым. Yoerk bir yere misafir olmuşsa hiçbir şeye heveslenmez. Gözütoktur. Ev sahibini zora sokacak tavır ve davranışlarda bulunmaktan kaçınır. Toplumun huzurunu ön planda tutar. Günümüzde insanların bencilleşmesine sebep olarak aileden başlayarak, toplumsal huzuru bozan en önemli olgu tüketim hırsıdır. Kanaatkarlığın bertaraf edilmesiyle bireylerde beliren bitmek tükenmek bilmeyen ihtiyaçlar icat etme ve sınır tanımayan tüketim isteği ortaya çıkmaktadır.

Уэркъыжъ губжыр зэи гъуазэ ищцкъым. Yoerk hiçbir zaman öfkesini belli etmez. Duygularına ve öfkesine hakimdir. Günümüzde yediden yetmişe birçok bireyin yaşadığı psikolojik sorunların başında “öfke kontrolü” bulunmaktadır. Modern çağın bir hastalığı olarak psikologların araştırmalarında öfke kontrolünü sağlayan teknikleri geliştirmek önemli bir yer tutmaktadır.

Уэркъыжъым псэзэпыльхьэплэщ и джатэр щигъабзэр. Yine aynı şekilde Yoerk son raddede silahına sarılmakta. Çabuk sinirlenmediği gibi, başta karşındakinin ulu orta saldırılarını savuşturmak yada zararsız hale getirmekle yetinir. Günümüzde bulunduğu durum, konum yada statüsü gereği yanında ruhsatlı silah bulundurabilenler silahın mermilerini ayrı cepte/yerde, silahın kendisini bir başka yerde olduğu halde taşımak zorundadır. Aksi halde yasalara karşı gelmiş olurlar.

Yukarıda bazı hasletlerini sıraladığımız Pşı ve Yoerkler görüldüğü üzere “utanılacak” yada “onlar feodal yaşam dönemindeyken vardı” diye yok sayılacak sosyal gerçekliklerimiz değildir. Belki bireysel anlamda mensubiyet olarak onlara sarılabilir yada toptan red edebiliriz. Ancak onların hasletleri hiçbirimizin vazgeçemeyeceği niteliktedir ve bizim örnek alabileceğimiz şekildedir. Onları günümüze ahlaklarıyla, değer odaklı davranışlarıyla, atalarımız olarak onlarla yeniden “barışarak”, onlarla “yeniden tanışarak” hem dilimizi öğrenerek, hem geleneğimizi yeniden yaşamımıza katarak, hem de kendi öz-etnik aidiyetimizi yeniden inşa ederek yaşayacağımız hayatımızda bizlerin yegane yol göstericisi olacaklardır denilebilir.

Son Notlar:

¹Yüksel, H.(2011) “Bir etnik grubun hayatta kalma, süreğenliğini sağlama ve kültürel aktarım pratikleri: 20. yüzyılda Uzunyayla Çerkesleri örneği”. Basılmamış YLT. Erciyes Üniv. SBE-Sosyoloji ABD. Kayseri.

²Mafedz, S.(2016) Çerkesler ve Gelenekleri(Адыгэ Хабзэ).Çev: Yemuz Bayazit. İstanbul.

³Дышцк, М.(1984) Къежыплэщэр. «Истоки» избранные произведения, Чаркесск. На черкесском языке. Переиздание.

⁴Нало, З. (1978) «Из истории «Песни Большого ночного нападения (песня и история)» Из истории культуры адыгов. Нальчик, с. 100-116.

⁵Дышцк, М. adı geçen eser.

⁶Дышцк, М. а. g.e.

⁷Meşbaş, İ.(2002) Taş Değirmen. Çev: Mevlüt Atalay. Kafkas Derneği Yayınları. Ankara.

⁸Sinkuba, B.(2000) Son Ubih-Bir Çağa Tanıklık. Çev:Hande Canlı. Tüm zamanlar yayıncılık, Ankara.

⁹Быркхэм, М.(2016) Уэркъгъэм ехьэллэ псалъэжхэр.Print 07. Налшыч.

Gençlik Komisyonu

Zeynep, Kandemir, Kaşav, Akif, Setenay, Ahmet, Esra, Elif, Aleyna, Neris, Ruslan, Sümeyye, Furkan, Jankat, Dane, Selim, Şamil

Selim

F'ehus apşiy nıboğhe! Fahri Huvaj, Filiz Kaplan ve İsmail Berkok'un kızı Janset'in röportaj verdiği Çerkes asimilasyonu ile ilgili videoyu gördünüz mü gençler? Viral oldu bir anda.

Dane

Twitter'da kısa bir kesitini gördüm sadece... Video linç yemeye başlamıştı. Ben de atılan tweetleri okumaktan, cevaplamaktan videoyu izlemedim henüz :DDD

Akif

Olayın iç yüzünü bilmeden karalama ve değersizleştirme çabalarına girişmek çok kötü bir şey değil mi ya?? Sen de ana meseleyi bırakıp onlarla uğraşmaya vakit harcıyorsun. Tüm Türkiye'nin bu linç kültüründen kurtulması lazım bir şekilde.

Zeynep

Videonun tepki çekmesinin sebebi Fahri Huvaj'ın: "Dünyada en fazla Çerkes nüfusu Türkiye'dedir ve maalesef en büyük asimilasyon da..." sözleriydi. Aslında konu hakkında bugüne kadar çok daha sert ve politik yazılar ve söyleşiler mevcut. Daha önce böyle bir tepki olmamıştı.

Şamil

Bence videonun tepki çekmesinin sebebi, bu olayı DW'nin haber yapmasıydı. İçerik göz ardı edilerek olay doğrudan dış güçlere bağlandı.

Selim

Dediğin bir miktar doğru sığış ama çok değil :D Asıl sorun, Türk halkının aklındaki Çerkesler ile gerçekteki Çerkeslerin örtüşmemesi. İnsanların aklındaki Çerkes tiplmesine uymayan bu gerçekler, neredeyse 1 milyon takipçisi olan bir twitter hesabı tarafından haberleştirilince haliyle bir anda ortalık yıkıldı, tepki çekti. Kim haber yapsa aynısı yaşanırdı ama tepki gösterenler değişirdi.

Akif

Keşke Türk haber ajansları yapsaydı bu röportajı. Son yüz yıldır Türkiye'de kültürler, diller yok oluyor. Bunun farkına ne zaman varacak şu bizim Türk milleti?

Selim

Türk milletinden önce biz Kuzey Kafkasyalıların sesini duyurmaya başlaması lazım. Derneklerde durum ortada. Kültürel, tarihi çalışmalar derneklerin ne kadar gündeminde? Gençler ne kadar bu faaliyetlere katılım sağlıyor hepimiz biliyoruz. Bir toplum kendini değiştirmedikçe durumu değişir mi?

Zeynep

Zaten biz sesimizi çıkarmadığımız için yerimizde saymıyor muyuz? DW sadece bir araç. Videoda konuşanlar da Alman istihbaratından insanlar değil. Yaşamını Çerkes toplumu için adayan Fahri Huvaj... DW tabii ki her haksızlığı görmüyor. Kendi çıkarına uygun olanın peşinde. Zaten her haksızlığa ses çıkaran bir kanal arıyorsanız kusura bakmayın ama avcunuzu yalarsınız. Akif'in dediği gibi yıllardır neden bunlar haber yapılmadı? Bu olaylar ne zaman dillendirince problem olmaktan çıkacak?

Dane

Twitter'da videoya gelen eleştirilerde "Çerkesler bizim kardeşimiz, onlar çok vatansever insanlardır. Aramızı bozmaya mı çalışıyorsunuz?" tarzında tweetler de vardı.

Şamil

Kardeşiz. Ve madem kardeşiz; kardeş kardeşin derdi ile dertlenmez mi? Çerkeslerin acıları neler? Neler yaşamışlar hiç araştırdınız, öğrendiniz mi? Benzer şeyleri yazan Çerkesler de vardı. İçimizdeki vuneutlar!.. "Ben Çerkes'im ve biz hiçbir asimilasyona uğramadık." diyenler!.. Halbuki kendisi asimilasyona uğradığımızın delili, ispatı, kanıtı zaten! Haberi yok. "Ne mutlu Türk'üm diyene." diyerek geziyor meydana.

Akif

Bazı şeyleri anlamak ne kolay aslında. İnsanlar bazı şeyleri elde etmek için vakit harcamamalı bence. Devlet tarafından sağlanan temel hak olmalı bunlar, nimet değil.

Şamil

Her şeyi konuştuk ama doğrudan Çerkes asimilasyonu üzerine konuşmadık. Türkiye'de neler yaşandığını tekrar edelim: Dilimizde tüy bitene kadar konuşacağız bunları anlaşılan. 1- Çerkesler asimilasyona uğradı mı? Evet uğradı. 2- Peki bunun bir faili var mıydı? Yoksa doğal bir süreç miydi? Bence her ikisi de. Aktif ve pasif asimilasyon. Aktif asimilasyon Cumhuriyetin kurulmasından itibaren 20. yüzyıl boyunca devam etti. "Vatandaş Türkçe konuş." dendi. Türkçe konuşmayanlar cezalandırıldı. Akordeonlar kırıldı, yakıldı... Çerkesler bu durumlar karşısında sessiz kaldı, ezildi. Pasif asimilasyon ise bundan sonra başlıyor, son 20-25 yıl. Durumuna razı olma... O kadar gereksiz şekilde bir naifliğimiz var ki Çerkesçe konuşmaya utanıyoruz, Çerkesçe bilmeyenler, yabancı gelin ve damatlar yanlış anlamasın diye.

Dane

O dönemden kalan haber başlıkları çok feci

Zeynep

Şamil senin bahsetmediklerinden de ben bahsedeyim: Çerkes Teavün Cemiyeti kapatıldı. Gönen-Manyas sürgünü yaşandı. Çerkeslerin soyadlarını kullanmaları engellendi, çocuklarına Çerkesçe isimler koymalarına engel kondu, köy isimleri değiştirildi. Çerkes Ethem üzerinden tüm Çerkesler hain olarak yaftalandı. Bir ara dernek isimlerinde vs. Çerkes kelimesini kullanmak yasaktı. Yaşanan bunca şeye kör kalmaya devam mı edeceğiz?! Ben kalmıyorum. Ve bunu onur meselesi olarak kabul ediyorum.

RT 1937 SALI
Türkçe konuşma mecburiyetini
Şehir Meclisi azaları
mümkün görüyor ve
şiddetle müdafaa ediyorlar

Şefiye Emine, Anıl Yavaş, İsmail Hakkı, Galip Bahtiyar, Tevfik Amir, Etem Aliş

“Türkiyede Türkçe konuşma-
mak manevî bir cinayet,
yurda hiyanettir!,”

Bursa, ve Tekirdağ belediyelerinin, umumi yerlerde türkçeden başka dille konuşulmasını yasak etmeleri kararını üzerine İstanbulda da böyle bir karar alınmasını temenni etmiştir. Temenni, mizin iyi karşılandığını, Dahiliye vekaletinin esasen bu mevzu üzerinde meşgul bulunduğunu da düşün yazmıştı.

Anasını gör,
Kızını al
Büyük gerli roman
pek yakında
Yazan: Sermet Muhtar Aşık

VİL: 20-2
SAYI: 6752-692

Kürtlük yok, yalnız Türklük var

Kürtçe denilen dil Türkçe ile Farsçanın birleşmesinden hasıl olmuştur ve hakikatte “Dağ Türkçesi” dir. Doğu illerimizde artık bir tek vukuat olmuyor

Dördüncü umumi müfettişin icraatı arasında bizi çok memnun eden bir cihet daha vardır. Bu da Tunceli mntakasından kürtlük damgasını silmiş olmasıdır. Gene dullah halka hitap ederken demektir:

— Şimdiye kadar buralarda her vatandaşlara çok yanlış “kürtlük” denilmiştir. Halikattir, kürtlük yoktur. Buralarda oturan hep türktür. Vaktile Horsa gelmiş kabilelerdir. Bunların isimleri, eskise isimleri, tarihle kudukları ilâhiler, nefesler Türkçedir. Selçukiler devrinde dil Farsî iken bunların dilleri de karışmıştır. Türkçe ile fa birleşmesinden bozuk bir hasıl olmuştur ki buna “kürtlük” denilmektedir. Hakikatte ise “dağ türkçesi”, dir. Şu halde ne de kürtçe vardır. Tunceli Türkçesidir...

ASIM
(Basmaksizmin tamamı 6 net)

Gönende herkes türkçe konuşacak

Gönen (Hususi) — Gönende türkçeden başka dil ile konuşulması Gönen belediyesinin kararile yasak edilmiştir. Çerkesçe, gürcüce, arnavudca, pomakça gibi yabancı dillerle konuşanların cezalandırılacakları tellâlla halka ilân edilmiştir. Çarşıda, pazarda, kahvehanelerde yabancı dil ile konuşanlar Gönen belediyesinin tam yerinde verdiği bu karar üzerine bundan böyle türkçe konuşacaklardır. Gönen halkı bu karardan çok memnun olmuştur.

andaş türkçe konuş
zlerimizi yu
ndimizi yaban
kede zannede

eye rağmen vatandaş türkçe konuşmak istemiyor; hem gizlenme...
meden, açıkça ve bağıra

Türkçenik pek az konuşulduğu Aksaray

aköy açıklarında, dağa...
endi yarattığı kara bulut...
yıldırım gibi enginlere...
uzun uzun takib ettikten...
an gelen sevgi ve gururla...
nımlara düştüm ve yolu...
nyah gibi Galatada dur...

K. AKSARAYINDA :

rkçeden Başka
Konuşmak
Yasak Edildi

Konya Aksaray, (TAN) — Kaza -
mız dahilinde, bilhassa resmî daire-
lerde, bazı köylerimizde sakin Kürt-
lerin kürtçe konuştuğları nazarı dik-
kati celbetmiştir. Kazamız idare he-
yeti, resmî dairelerde ve kazamız iç-
çinde türkçeden başka lisanlarla ko-
nuşanlardan on liradan eili liraya ka-
dar para cezası alınmasına karar ver-
miştir.

K. AKSARAYINDA :

Türkçeden Başka Dil Konuşmak Yasak Edildi

Konya Aksaray, (TAN) — Kaza -
mız dahilinde, bilhassa resmî daire-
lerde, bazı köylerimizde sakin Kürt-
lerin kürtçe konuştuğları nazarı dik-
kati celbetmiştir. Kazamız idare he-
yeti, resmî dairelerde ve kazamız iç-
çinde türkçeden başka lisanlarla ko-
nuşanlardan on liradan eili liraya ka-
dar para cezası alınmasına karar ver-
miştir.

Halkevimizin dil, tarih, ve edebi-
yat komitesi de bu işle yakından a-
lâkadar olmağa başlamıştır.

kaleniz de vardır. Geçenlerde matbuatta türkçe konuşulması lehinde yazılan yazılar üzerine Düzce belediyesi umumi yerlerde türkçeden başka konuşulmaması hakkında bir karar verdi ve ilân etti. Lâkin bu karar ve ilân İstanbul gazetelerinin susmasıla beraber ortadan kalktı, gene sokakta, kahvede, çarşı ve evlerde hep çerkezce, abazaca, kürdce ve arnavudca konuşuluyor. Adeta burası Türkiye'nin bir şehri değil de beynelmilel yahud herhangi bir manda memleketi.. Burada doğduğu halde Türk olmadığı için türkçe konuşmamakta ısrar ve inad eden bu insanlar muhakkak ki hükümetin, milli teşekküllerin bütün Türklük lehindeki propagandalarına rağmen gene Kafkasyadan, Kürdistan, Arnavudluktan getirdikleri dillerini muhafazada itina ediyorlar. Bu hareketleri, Türklüğe ve memleketi hümrsetsizlikten, daha doğrusu hakaret etmekten başka ne ile tavsif edilir?

«Burada doğup ihtiyarlıyan bir Çerkez mahkeme huzurunda türkçe bilmediğini söyleyerek tercümanla ifade vermekten zerre kadar sıkılmaz. Haydi bu şimdiye

Vatandaş türkçe konuşmuyor!
Gözlerimizi yumsak
kendimizi yabancı bir
ülkede zannedeceğiz

Evet herşeye rağmen vatandaş türkçe konuşmuyor, konuşmak istemiyor; hem gizlenmeğe bile lüzum görmeden, açıkça ve bağıra bağıra!..

— Vatandaş türkçe konuş!
— On seneden fazla...
— Onlar ise, hâlâ...
— Kaldırma çıkarken bir ayışına ba...

Gönen pek az konuşulduğu Beşoğlu caddesi

dağla...
bulut...
günler...
etiklen...
gururla...
le yolu...
da dur...

Alevlerin diğer ağaç dalını yakıldığını, belayı diğerine geçirdiğini gördüm. Sahne güzel, korkunç ve üzücüydü. Yangın doğayı kucaklıyor, sıcacık bir kucaklama sözü veriyordu ona ama tek yaptığı şey acımasızca öldürmekti onu. Beni en çok üzen yanan ağaçlar değildi, ölümcül kucaklaşmayı bekleyen öndeki sağlıklı ağaçlardı.

Bacakları olsaydı, koşarlardı. Kaçıp daha güvenli bir yer bulurlardı. Ama kökleri güvendikleri topraklarda o kadar derindi ki hareket edip kaçamıyorlardı. Umutsuz...

Güvendiğiniz ve “bu benim evim!” dediğiniz bir yerde kökler oluşturduğunuzu hayal edin. Köklerin çok uzaklara, toprağın o kadar derinlerine uzandığını hayal edin ki buranın eviniz olduğundan; doğduğunuz ve öleceğiniz yer olduğundan artık eminsiniz.

Bir gün, bu güzel ormanda bir düşman ateşi geldi ve etrafınızı sardı. Etrafınıza baktığınızda, her şeyin mahvolduğunu ve sizi derinden korkutan, nefret dolu bir sırtışla ateşin size doğru geldiğini gördünüz.

“Burası benim evim! Onu yok edemezsin!” Tüm gücünüzle bağırıyorsunuz, yanaklarınızdan yaşlar süzülüyordu. Gözyaşlarınız toprağa düştüğünde kökleri suluyordu, toprağın derinlerde dans etmesine neden oluyordu. Elleriniz yumruk halinde, öfkeleniz kaynıyor.

“Onu yok etmiyorum. Sadece kendime addediyorum!” diye kükredi ateş. Bu nasıl bir iddiaydı? Tek gördüğünüz kül ve ateşi!

Ateş yaklaştı ve parmaklarınızı öptü, kalbinizi yaktı ve umutlarınızı yok etti. Koşmak istiyordunuz ama kökleriniz buna izin vermiyordu! Büyük bir parçanız köklerinizi dinliyordu, kalmak istiyordunuz ama sadece iki seçeneğiniz vardı: Kaçmak ya da yok olmak.

Ateş yaklaştıkça ve yoluna çıkan her şeyi yakıp yok ettikçe içinde yükselen korku artmaya başladı... Etrafınızdakilerin çoğu ateşe teslim oldu ama sizin zamanınız vardı! Sadece birkaç saniyeniz kalmış olabilirdi ama bu çok şey ifade ediyordu. Koşabilir, köklerinizi bırakabilir, daha güvenli bir yere gidebilir ve onları yeniden başka bir yerde inşa edebilirsiniz. “Bunu yapabilir miyim?” sorusu kafanızda yankılanıyordu, alınyazısını inanca dönüştürmek...

Ateş, ölümcül parmaklarıyla yanaklarınızı kavradı ve çok geç olduğunu o zaman anladınız...

Bu birçoğunun hikayesiydi ama hepsi düşman ateşi tarafından yok edilmedi... Pek çoğu kaçtı, daha güvenli bir yer bulmaya ve büyümeye karar verdi.

“Büyümeye devam et, yangını engelle ve geri al!” Hayatta kalanların sözleriydi...

“Büyümeye devam et, yangını engelle ve geri al!”

I saw the flames burn the other tree branch, passing the curse to another. The scene was beautiful, awful and sorrowful. The fire was embracing nature, promising it a warm hug but all it did was kill it without mercy. It wasn't the trees who caught fire that saddened me the most but the healthy trees in the front, awaiting the deadly hug.

If they had legs, they would've run. They would've run away and found a safer place. But their roots were so deep in the land they trusted, that they couldn't move and run. Hopeless...

Imagine creating roots in a place you trust and call home. Imagine the roots extending so far, so deep into the soil, that you become sure that this is home, where you were born and where you would die.

One day, in the beautiful forest an enemy fire came and erupted around them. You looked all around and saw that everything was getting destroyed and that the fire was coming towards you, with a wicked grin that scared you to the core.

“This is my home! You can't destroy it!” You screamed with all your might, tears running down your cheeks. Dropping on the soil and watering the roots, causing them to dance deeper down. Your hands in fists, your anger boiling.

“I am not destroying it. I am just claiming it to myself!” roared the fire. What sort of claim was that? All you saw was ash and fire!

The fire came closer and kissed your fingers, burning your heart, destroying your hopes. You wanted to run but your roots didn't allow it! A huge part of you listened to the roots, you wanted to stay but there were only two choices: Run, or get destroyed.

The horror rising inside of you increased as the fire came closer, burning and destroying everything in its path... Others died, but you had time! It may have been only seconds but it meant a lot. You could run, leave your roots and go to a safer place and rebuild them. “Can I do that?” the question screamed in your head, turning destiny and fate into faith...

The fire touched your cheeks with its lethal fingers and you knew then, that it was too late...

That was a story of many, but not all of them got destroyed by the enemy fire... So many of them ran, deciding to find a safer place and grow.

“Keep growing, block the fire, and claim it back!” Were the words of those who survived.

“Keep growing, block the fire, and claim it back!”

Apsuva Lehçesi

Dünyamız

- 1 Амза (amza) → Ay
- 2 Амра (amra) → Güneş
- 3 Аетцәа (aetcüa) → Yıldız
- 4 Адунеи(aduney) → Dünya
- 5 Афырхы (afırxı) → Gök taşı
- 6 Ацәақәа (atsuaqua) → Gökkuşağı
- 7 Ажәәан (ajüyan) → Gökyüzü
- 8 Апланета (aplaneta) → Gezegen
- 9 Акосмос (akosmos) → Uzay
- 10 Акосмоз ғба (akosmos ğba) → Uzay aracı
- 11 Аҕсҕхәа (apsthua) → Bulut
- 12 Афы (afi) → Gök gürleme ve şimşek tanrısı

Şiir

ААҔЫН - İLKBAHAR

Азынрашытахь аапынроуп,
Латданшытахь рашәароуп,
Ҕсшыаншытахь кыруроуп,
Ныхыншытахь кыррхароуп.

Adzınraştaxı aapınroup,
Latzanştaxı raşuaroup,
Pçşanştaxı kıruroup,
Nıxınştaxı kırharoup.

Kışın sonunda yaz,
Mayısın sonu Haziran,
Dinlenmenin sonu çalışmak,
Açlığın sonu tokluk.

Dirmit Gulia

Tekerleme

Хә-хәыхәк х-махәык ирықәтәан

(Xu - huihuk x-maxuik irikutuan.)

Beş güvercin üç dalda oturuyordu.

Hayat Seçimlerden İbarettir

Warshouk Nur

Her son yeni bir başlangıcın habercisidir...

Okuldan eve dönen genç kız, yolda baygın bir teyzeyle karşılaşır. Durumuna baktığında kafasını taşa çarptığını görür. Bir tanıdığına haber vermek ister ama teyzenin telefonu yanında değildir. Teyzeyi hastaneye götürdüğünde, doktor, geçici bir hafıza kaybı yaşadığını söyler.

Genç kız, teyzenin yanına gider, bazı sorular sorar ama ne yazık ki teyze, adını bile hatırlamayacak haldedir. Genç kız, "Seni nereye götürüyim teyzeciğim?" dediğinde, teyze, umutsuz bir yüz ifadesiyle, "Adımı bile hatırlamıyorum. Beni yalnız bırakma. Seni bana Allah gönderdi." der.

Genç kız, teyzeyi evine götürür ve rahat etmesi için elinden geleni yapar. Akşam olunca teyze mahcubiyetle, "Seninle kalmayı ben istedim ama çok zahmet verdim değil mi? Gitsem iyi olur galiba." diye hayıflanır. Genç kız, "Olmaz öyle şey! Hem nereye gideceksin? Elini tuttum bir kere bırakmam." der kızgın bir ifadeyle. Ertesi gün okulundan dönerken teyzenin ihtiyacı olan kıyafetleri ve ilaçları alır. Teyze evin bahçesinde oturmuş düşünüyordur. Kızı görünce "Bir şey diyeyim mi? Hepimiz kalbimizin derinliklerinde kendimizden bile sakladığımız anılar taşıyoruz. Tozlu bir rafa kaldırınca defter kapandı sanıyoruz. Bir insan ne kadar kaçabilir ki anılarından?" dediğinde genç kız, "Neyden kaçıyorsun ki teyzeciğim?" diye sorar. Ancak cevap gelmez. Bir süre sonra teyze tekrar konuşmaya başlar. "Bana evini açtın, kıyafetler aldın... Bana karşı neden bu kadar iyisin? Adımı bile bilmiyorsun, ben senin hiçbir şeyin değilim." der. Genç kız tebessüm eder ve "Ne demişler teyze: İyilik yap denize at." diyerek geçirir.

Akşam olunca teyze bir anda "Benimle ilgilenmiyorsun!" diyerek huysuzlaşır. Genç kız yorgun olmasına rağmen teyzenin tüm isteklerini yerine getirir, gönlünü hoş tutmaya çalışır. Sonraki gün okuldan geldiğinde teyzeyi evde bulamaz. Yine bahçede olduğunu düşünür, orada bir mektup bulur. Genç kız, "Ben kim olduğumu hatırladım. Zamanında ailem beni huzurevine yatırmıştı. Ama sen, beni hiç tanımamana rağmen benden vazgeçmedin, benimle ilgilendin. Allah razı olsun. Seninle vedalaşamadım çünkü biliyorum ki ağlayacaksın. Üzülmeyi istemedim. Ben kendi ait olduğum yere, dostlarımla yanına gidiyorum. Sana hayatında başarılar dilerim." yazan mektubu gözyaşları içinde okur.

Yıllar sonra genç kız meslek sahibi olur ve yolu teyzenin kaldığı huzurevine düşer. Karşılaşırlar ve birbirlerini tanırlar. Üstünden seneler geçse de teyze, kendisine yapılan iyiliği unutmamıştır. Teyze, "Seni yeniden görmek ve bir meslek sahibi olduğunu bilmek beni çok gururlandırdı kızım." derken büyük bir mutluluk ve şaşkınlıkla birbirlerine sınıksız sarılırlar.

...

Ne demiş Kemal SAYAR: "Yaşamak yorulmanın diğer adıdır. İnsan ne kadar yorgunsa o kadar çok şey yaşamış demektir."

Bazen her şeyini kaybettiğinde, her şey yeniden başlar. Bazen umut, bir çocuğun dudağına yerleşen gülümsemedir... En mutsuz anlarında, kimi zaman adım atacak gücün bile kalmadığında; bir hayal için, bir umut için ayağa kalktığında... Her şey o zaman başlar.

Soğuk havada hızlı nefes almaktan genzi öyle kurumuştı ki koşmayı bırakıp yavaşça yutkundu. Motor sesini duyup başını kaldırdığında duraktan hareket eden otobüsü gördü. Bir umut gözünü kısıp numarasını okumaya çalıştı. “Of! Evden çay içmeden çıksan ölürdün! Diğer otobüs 15 dakika sonra gelecek.” diye kendine kızıp durağa ağır adımlarla yürüdü.

Duraktaki bankta uzanırken gencin geldiğini görünce doğrulan yaşlı adam, “Günaydın delikanlı.” dediğinde, kabanının yakalarını kaldırıp ellerini cebine sokarken fütursuzca başını salladı. “Geç kaldım! Hoca derse almayacak yine. Bu sefer bırakacak kesin. Of! Of! Mahvoldum...” diye kendi kendine hayıflanıyordu. Bakışlarını yola çevirince gelen taksiyi gördü. “Hıh!” diyerek yola yaklaştı. Elini kaldırmaya yeltendiğinde birisinin koluna yapışmasıyla arkasını döndü ve yaşlı adamı itti. Taksi önlerinden geçip gidince, “Ne yapıyorsun be adam? Otobüsü kaçır, taksiyi kaçır. Ne yapayım ışınlanayım mı?” diyerek sinirle bağırdı. Düştüğü yerden kalkıp üstünü başını düzelterken yaşlı adam, “Şimdi gidemezsin, seninle işimiz var.” dedi sakince. “Ne işi?” dedi genç, ellerini iki yana açıp. “Gel gel, otur.” dedi yaşlı adam bankın yan tarafına elini vurarak.

Yaşlı adamın çamurlu botlarından nasibini almış bankı şöyle bir süzen genç, “Eyvallah, iyiyim böyle.” dedi. Yaşlı adama bakıp, “Sabahın kör saati, nereden de denk geldik!” diye geçirdi içinden. “Soru soracak kişisi olmayanların muhatabı denk gelenlerdir.” dedi yaşlı adam. “Tövbe estağfurullah!” dedi genç şaşkınlıkla. “Estağfurullah mı? Muhatabını buldun yani?” dedi yaşlı adam hayret ederek. “Ne sorusu, ne muhatabı amca?” dedi genç. “Nasıl yani? Hiç sorun yok mu?” dedi yaşlı adam bunun üzerine. “Valla şuan sorum yok da sorunum var galiba.” dedi genç kısık sesle, bir taraftan da saatine bakarken.

Yaşlı adam oturduğu bankın yanındaki çuvalı kurcalamaya başladı. Ne çıkaracağına göz ucuyla bakan gence dönüp, “Her arayana nasip olmayan, bulanın da karşılığını veremediği bir şey vardı burada ama bulamadım şimdi.” dedi eliyle çuvalı yoklarken. “Bir de sen bak!” diyerek uzattı. Tereddütle alan genç, içine bakınca gülmeye başladı. “Amca bu boş, o aradığın neyse bulamazsın tabii.” dedi. “Göremiyor musun?” dedi yaşlı adam kızarak, “Hep taşıyorum ben bunu. Ağır bu çuval, hem de çok ağır. Nasıl boş olsun?” diye de devam etti çuvalı bir hışımla alıp. “Neyin hamallığını yapıyorsan çok şanslısın amca, işin bayağı kolay.” dedi genç alaycı bir gülüşle. “Bilmem ki neyin hamalıyım ben.” dedi yaşlı adam kafasını hüzünle öne eğip. Sonra, “Peki senin sırtında ne var?” diye devam etti sözlerine. Genç başını çevirip sırtına bakmaya çalışırken, “Bir şey mi var?” dedi kaşlarını çatarak. Sonra güldü yaptığı harekete, “Kime ne soruyorum? Bende de var bir şeyler ama hayırlısı.” diye düşündü.

“Amca derdimiz olmuş derya, biz içinde boğuluyoruz. Bırak yükü, soruyu, aramayı, bulmayı gözünü seveyim. Hava zaten buz gibi, uğraşma benimle.” dedi bıkkınlıkla. Kabanını çıkarıp yere atarken, “Çok sıcak delikanlı!” dedi üstünde yalnızca ince bir gömlekle kalan yaşlı adam. Genç, “Ne sıcak amca, kışın ortasındayız.” dedi hayretle. “Yangını görmüyor musun?” dedi yaşlı adam. “Neresi yanıyor onu bilmem ama kafanın dumanı üstünde amca. Az sonra soğuktan da çatlırsa hiç şaşırmam.” dedi genç gülerek. Yerdeki kabanı alıp, “Giy şunu, donacaksın. Zaten geç kaldım. Uğraştırma beni.” diyerek, sitemle yaşlı adama uzattı.

Kabanı kucağına alan yaşlı adam banka yavaşça oturdu. “E bilmiyorsun tabii. Normal. Bilmiyorsun ki.” diye söylenmeye başladı. “Neyi bilmiyorum amca?” dedi genç. Yaşlı adam, “Bilse sormaz, bilmiyor işte. Bir gün öğrenecek ama. Bak onun da yükü var. İnsan ne taşıdığını öğrenmeden ölür mü hiç?” dedi yüzünde bir tebessümle. “Amca ne yükü? Yüküm müküm yok benim. Ölüm falan deme sabah sabah.” dedi genç yüzünü eksitip. “Sence ölüm güzel midir delikanlı?” dedi yaşlı adam heyecanla kalkıp. “Nereden bileyim amca, tecrübe etmedim hiç.” dedi genç otobüsün hala neden gelmediğini sorgularken.

O anda sokağın başında belirdiğini gördü. “Oh nihayet!” diyerek gelen otobüse yöneldi. “İnsan esirgendiği her şeyden yoksun olduğunu zanneder delikanlı!” diye bağırdı yaşlı adam arkasından. Genç, aldırmadan otobüse bindi. Oturduğunda durağa baktı. Kimse yoktu. “Allah Allah!” diyerek kaşlarını çattı ve “Umarım çok geç kalmam. Daha sabahtan başladı aksilikler.” diye geçirdi içinden. Birkaç dakika sonra otobüsün her zamankinden farklı bir yola saptığını fark etti. Şoför yolcuları şöyle bilgilendirdi: “Buzlanma sebebiyle bir zincirleme kaza olmuş. Bir otobüs ve bir taksi iki kamyonun arasında kalmış. O yüzden yol kapalı.”

...

İnsanız, terslik, aksilik, şanssızlık, musibet olarak nitelediklerimizin ardındaki hayrı somut olarak görmek; bu hikâyedeki gibi “İyi ki binememişim.” dediğimiz bir taksi, “İyi ki kaçırmışım.” dediğimiz bir otobüs olsun isteriz. Tüm bunlar olurken hayatın bize; sunduklarını görmeyiz, sorduklarını duymayız, hakikatini düşünmeyiz, yüklediklerini fark etmeyiz...

Ve hayır, kazaya karışanlar, gencin kaçırdığı otobüs, yaşlı adam engellediği için binemediği taksi değildi. Ama olabilirdi değil mi?